

วารสารศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ปีที่ 13 ฉบับที่ 1
มกราคม - มิถุนายน 2552

การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง

A Study of Thai Dance Teaching and Learning Environment for The Deaf Students in The Special Education School in Central Area

ระวีวรรณ วรรณวิไชย

Rawiwan Wanwichai

บทคัดย่อ

การวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง เขตพื้นที่ภาคกลาง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย จากโรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนเศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์ จังหวัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ จังหวัดกรุงเทพมหานคร โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี (เทศบาลเมืองบางบัวทอง) จังหวัดนนทบุรี โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม (อบต.วัดแค) จังหวัดนครปฐม โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (อบต.บ้านโคก) จังหวัดเพชรบูรณ์ โรงเรียนโสตศึกษาปานเลิศ จังหวัดลพบุรี โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ (อบต.พงศ์ประศาสน์) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกต

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีสถานภาพด้านอาคารสถานที่เพียงพอ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ใช้เป็นห้องสำหรับเรียนนาฏศิลป์โดยเฉพาะ และห้องเรียนนาฏศิลป์ที่ใช้เรียนร่วมกับห้องเรียนรายวิชาอื่น

สถานภาพด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน พบว่า มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เสริมการเรียนรู้เพียงพอสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในส่วนของสื่อการเรียนการสอนพบว่าส่วนใหญ่เป็นสื่อการเรียนการสอนทั่วไปที่ใช้สำหรับเด็กปกติ อย่างไรก็ตามบางโรงเรียนได้มีการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการสอนเพื่อใช้เสริมการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะ

สถานภาพด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร พบว่า มีจำนวนบุคลากรผู้สอนทางด้านนาฏศิลป์ไม่เพียงพอ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง มีบางส่วนที่จบวิชาโททางด้านนาฏศิลป์ อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมพิเศษต่างๆ เพื่อเสริมทักษะและประสบการณ์ด้านการสอนนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงสำหรับเด็กพิเศษ

สถานภาพด้านการเรียนการสอนและการประเมินผล พบว่า จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ทุกโรงเรียนมีการปรับเนื้อหาวิชาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ส่วนการประเมินผลใช้วิธีควบคุมกันทั้งการสอบวัดความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการสังเกต โดยคำนึงถึงแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program :IEP) เป็นสำคัญ

ส่วนปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการพัฒนา พบว่า ปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ คือ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

Abstract

This research on “The Study of Thai Dance Teaching and Learning Environment for the Deaf Students in the Special Education School in Central Area” is aimed to study the environment of learning and teaching and activities to promote education altogether with problems and hindrances in managing learning and teaching and activities to promote learning of Thai dance for the Deaf students in the education school in central region. These are for radical data as the guidelines to develop managing learning and teaching or to arrange activities to educate Thai dance for the deaf students in the special education school.

Personnel used for this research comprised of executives, teachers or personnel related to management of learning and teaching and providing promotion activities for the knowledge of Thai dance. They are from seven auricular schools for deaf students in the central area, under the Office of Special Education Management, the Bureau of the Board of Radical Education, Ministry of Education. These schools are such as Sretsathira School under the Royal Patronage in Bangkok, Thung Mahamek Auricular School in Bangkok, Nonthaburi Auricular School (Bangbuathong Municipality) in Nonthaburi, Nakorn Pathom Auricular School (Wat Khae Tambol Administration Organization) in Nakhon Pathom, Petchaboon Auricular School (Nahn Koke Tambol Administration Organization) in Petchaboon, Panlert Auricular School in Lopburi, Theprat Auricular School (pongprasart Tambol Administration Organization) in Prachub Khirikhan. Means utilized for data collection consisted of questionnaires, interviews and observations.

The output (result) of the research reveals that auricular schools for deaf students are quite adequate in areas and buildings. They are divided into two categories which one is solely used for classroom of dancing and the other is sharing used for classroom of dancing with other subjects.

For the capacity of equipments and teaching media, they are adequately provided for deaf students. It was found, on the teaching media side, mostly are general media used for regular normal students. Anyhow, some schools have developed innovations and teaching media to be especially used to implement dance teaching.

For personnel development capacity, it was found that dancing teachers are insufficient. Most of them were not directly graduated from dancing academy. There are some who graduated Master degrees in dancing. Anyhow, these schools have promoted and supported their personnel to receive several special trainings to enhance their skills and experiences.

For the capacity of learning, teaching and evaluation, it was found that they arrange learning and teaching in accordant to the courses of Ministry of Education. All this, every schools has adjusted the gist of each subject to suit the development and learning ability of their students. For evaluation, they apply the parallel means in theoretical and practical examinations along with observation, deeming to Individualized Education Program: IEP.

For the parts of problems, hindrances and recommendations for development the essential ones that affect learning and teaching dancing art development are problems on lacking of personnel and personnel development as the utmost and the secondary ones are of the learning and teaching, buildings and places and of the equipments and learning and teaching media respectively.

บทนำ

เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสติปัญญา เป็นกลุ่มเด็กด้อยโอกาสอีกกลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญของการให้สิทธิและความเสมอภาคที่เท่าเทียมกับคนปกติในสังคม รัฐบาลจึงได้มีนโยบายประกาศใช้พระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 โดยมีประเด็นสำคัญที่กล่าวถึง การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการให้เป็นไปตามพื้นฐานที่ว่า มนุษย์มีศักยภาพในการพัฒนา สามารถพัฒนาให้ได้ดีไม่ว่าใคร โดยสิ่งสำคัญในการพัฒนา คือ การศึกษา

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในประเทศไทยมีความตื่นตัวอย่างกว้างขวางในสถาบันการศึกษา ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา มีการให้ความสำคัญต่อการให้โอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนวางแนวทางเพื่อพัฒนาการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหรือเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านต่างๆ นอกจากการให้ความสำคัญต่อการพยายามวางแนวทางเพื่อการพัฒนาและจัดรูปแบบทางการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างครอบคลุมในกลุ่มเด็กพิการทุกประเภทแล้ว ยังให้ความสำคัญต่อการสร้างและพัฒนาบุคลากรทางการสอนที่มีลักษณะเฉพาะเหมาะสมสำหรับจัดการศึกษาให้แก่กลุ่มเด็กที่มีความต้องการพิเศษดังกล่าว โดยสถาบันการศึกษาได้มีการเปิดสอนสาขาวิชาเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษทั้งระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

โครงการวิจัยการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนซึ่งเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ด้วยเหตุที่นาฏศิลป์ไทยเป็นรูปแบบกิจกรรมทางศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่สามารถช่วยให้เด็กมีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพของตนเอง สร้างความเชื่อมั่น กล้าแสดงออกต่อหน้าสาธารณชน อันจะนำมาซึ่งการพัฒนาและจรรโลงจิตใจให้แจ่มใสสว่าง เล็งเห็นคุณค่าในตนเองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้แสดงออกทางกิจกรรมนาฏศิลป์ไทยตามความถนัดที่ซ่อนอยู่ในตัว ซึ่งเป็นการส่งเสริมความถนัดและความสามารถให้แก่เด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

ผลจากการวิจัยสามารถนำไปใช้สำหรับเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยให้เหมาะสมกับความพร้อม ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก นักศึกษาตลอดจนบุคลากรในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อีกทั้งยังสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานในการหาแนวทางพัฒนาเป็นกิจกรรมต้นแบบเพื่อให้นิสิตหลักสูตรศิลปกรรมศาสตร์ศึกษา : ศิลปะการแสดงศึกษา (กศ.บ. 5 ปี) ได้เรียนรู้และสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงกับกลุ่มผู้เรียนที่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทางเขตพื้นที่ภาคกลาง

2.2 เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทางเขตพื้นที่ภาคกลาง

2.3 เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับนำมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนหรือการจัดกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง และเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยในเขตพื้นที่การศึกษาอื่นๆ ต่อไป

อุปกรณ์และวิธีดำเนินการวิจัย

1. การกำหนดประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย จากโรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 7 โรงเรียน ได้แก่

โรงเรียนเศรษฐเสถียรในพระราชูปถัมภ์ กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆ กรุงเทพมหานคร

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนนทบุรี (เทศบาลเมืองบางบัวทอง) จังหวัดนนทบุรี

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดนครปฐม (อบต.วัดแค) จังหวัดนครปฐม

โรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ (อบต.บ้านโคก) จังหวัดเพชรบูรณ์

โรงเรียนโสตศึกษาปานเลิศ จังหวัดลพบุรี

โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ (อบต.พงศ์ประศาสน์) จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถามผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง ใน 5 ประเด็น ด้านอาคารสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ด้านการเรียนการสอนและประเมินผล ด้านปัญหาและอุปสรรค ในตอนท้ายของแบบสอบถามแต่ละด้านจะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended) เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

2.2 สังเกตการณ์ภาคสนามสภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทย โรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง

2.3 สัมภาษณ์เพิ่มเติมผู้บริหาร ครูผู้สอนหรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทย โรงเรียนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ด้านต่าง ๆ

3.2 ขอนหนังสือรับรองจากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อขอความร่วมมือไปยังผู้บริหาร และครูผู้สอนหรือบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลางที่เป็นกลุ่มประชากรทั้ง 7 โรงเรียน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถาม และเข้าสังเกตการณ์การจัดการเรียนการสอน

3.3 ผู้วิจัยและคณะผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งโดยการประสานงานกับอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของแต่ละสถานศึกษาเพื่อเข้าทำการสัมภาษณ์ สังเกตการณ์ และตอบแบบสอบถาม ในส่วนของแบบสอบถามได้มีการประสานงานแต่ละสถาบันเพื่อขอทราบจำนวนผู้บริหารและครูหรือบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อจัดส่งแบบสอบถามให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีความเกี่ยวข้องตามที่แต่ละสถาบันได้แจ้งมาทั้งหมด จำนวน 29 ชุด แบ่งเป็น ผู้บริหาร 14 คน และครูหรือบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำนวน 15 คน ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 29 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

3.4 รวบรวมข้อมูลภาคสนามจากการสัมภาษณ์จดบันทึก บันทึกเสียง บันทึกภาพนิ่ง บันทึกเทปวีดิทัศน์ การสัมภาษณ์ผู้บริหาร และครูผู้สอนหรือบุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่จัดการเรียนการสอนหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 เรียบเรียงข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ใน 5 ประเด็น คือ ด้านอาคารสถานที่ ด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ด้านการเรียนการสอนและประเมินผล และด้านปัญหาและอุปสรรค

4.3 สรุปและวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และนำไปประกอบการอภิปรายผลการวิจัย

5. ผลการวิจัย

5.1 สถานภาพด้านอาคารสถานที่
ผลการวิจัยพบว่า ห้องเรียนนาฏศิลป์มีการจัดการแบ่งเป็น 2 ลักษณะใหญ่ คือ ใช้เป็นห้องสำหรับเรียนนาฏศิลป์โดยเฉพาะ และห้องเรียนนาฏศิลป์ที่ใช้เรียนร่วมกับห้องเรียนรายวิชาอื่น

5.2 สถานภาพด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน
ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่

มีความบกพร่องทางการได้ยินมีการจัดเตรียมอุปกรณ์เสริม การเรียนรู้สำหรับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างเพียงพอ ในส่วนของสื่อการเรียนการสอนพบว่าส่วนใหญ่เป็นสื่อการเรียนการสอนทั่วไปที่ใช้สำหรับเด็กปกติ อย่างไรก็ตามบางโรงเรียนได้มีการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการสอนเพื่อใช้เสริมการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะ

5.3 สถานภาพด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีจำนวนบุคลากรผู้สอนทางด้านนาฏศิลป์ไม่เพียงพอ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง มีบางส่วนที่จบวิชาโททางด้านนาฏศิลป์ อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมพิเศษทางด้านนาฏศิลป์และกิจกรรมศิลปะการแสดงสำหรับเด็กพิเศษเพื่อเสริมทักษะและประสบการณ์

5.4 สถานภาพด้านการเรียนการสอนและการประเมินผล

ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในเขตพื้นที่ภาคกลาง จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ทุกโรงเรียนมีการปรับเนื้อหาวิชาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กนักเรียน ส่วนการประเมินผลใช้วิธีควบคู่กันทั้งการสอบวัดความรู้ภาคทฤษฎีภาคปฏิบัติ และการสังเกต โดยใช้หลักแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program :IEP) เป็นสำคัญ

5.5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทาง เพื่อการพัฒนา

ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง มีปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด รองลงมาเป็นการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สถานภาพด้านอาคารสถานที่

ห้องเรียนนาฏศิลป์มีการจัดการแบ่งเป็น 2 ลักษณะ ใหญ่ คือ ห้องสำหรับเรียนนาฏศิลป์โดยเฉพาะ และห้องเรียนนาฏศิลป์ที่ใช้เรียนร่วมกับห้องเรียนรายวิชาอื่น ซึ่งการใช้ห้องเรียนนาฏศิลป์ที่ใช้เรียนร่วมกับห้องเรียนรายวิชาอื่นนั้น มีเหตุผล 2 ประการ คือ ประการแรก

โรงเรียนมีพื้นที่ใช้สอยค่อนข้างจำกัด ประการที่สอง โรงเรียนใช้ห้องปฏิบัติการฝึกทักษะการฟังร่วมกับห้องเรียนนาฏศิลป์เพื่อส่งเสริมการฝึกทักษะการฟังจากการเรียนและกิจกรรมในรายวิชานาฏศิลป์

6.2 สถานภาพด้านอุปกรณ์และสื่อการสอน

มีการจัดเตรียมอุปกรณ์เสริมการเรียนรู้อุปกรณ์สำหรับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างเพียงพอ โดยส่วนใหญ่เป็นอุปกรณ์พื้นฐานสำหรับช่วยในเรื่องของการฟัง เช่น เครื่องช่วยฟังเฉพาะตัว เป็นต้น ในส่วนของสื่อการเรียนการสอนพบว่าส่วนใหญ่เป็นสื่อการเรียนการสอนทั่วไปที่ใช้สำหรับเด็กปกติ อย่างไรก็ตามบางโรงเรียนได้มีการพัฒนานวัตกรรมและสื่อการสอนเพื่อใช้เสริมการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์โดยเฉพาะ เช่น การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียส์เพื่อเสริมการเรียนรู้ทางด้านนาฏศิลป์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาสื่อการสอนเพื่อเสริมการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางด้านนาฏศิลป์ให้แก่ผู้เรียน โดยการนำวัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น และเศษวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ มาดัดแปลงออกแบบให้เป็นอุปกรณ์และสื่อการเรียนรู้อุปกรณ์ทางด้านนาฏศิลป์ เพื่อเป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายและส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

6.3 สถานภาพด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร

มีจำนวนบุคลากรผู้สอนทางด้านนาฏศิลป์ไม่เพียงพอ บุคลากรส่วนใหญ่ไม่ได้จบทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง มีบางส่วนที่จบวิชาโททางด้านนาฏศิลป์ ซึ่งนอกจากรับผิดชอบการสอนรายวิชานาฏศิลป์แล้ว ยังมีภาระงานสอนรายวิชาอื่นร่วมด้วย ส่งผลให้การเตรียมการสอนที่เหมาะสมและสมบูรณ์สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นไปอย่างไม่เต็มที่เท่าที่ควร อย่างไรก็ตามโรงเรียนได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรเข้ารับการอบรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อเสริมทักษะและประสบการณ์ อันจะสามารถนำมาประยุกต์กับการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

6.4 สถานภาพด้านการเรียนการสอนและการประเมินผล

การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ทั้งนี้ทุกโรงเรียนมีการปรับเนื้อหาวิชาให้มีความเหมาะสมกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยมุ่งเน้นให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ร่วมกันในห้องเรียน และมีการฝึกทักษะเพิ่มเติมสำหรับเด็กนักเรียน

ที่มีความสนใจทางด้านนาฏศิลป์เป็นพิเศษในรูปแบบชมรมนาฏศิลป์

วิธีการเรียนการสอนเริ่มจากครูสาธิตการปฏิบัติให้แก่เด็กนักเรียน หรืออาจใช้สื่อการสอนประเภทวีซีดีการแสดงเปิดให้เด็กเห็นตัวอย่างการแสดง จากนั้นจึงให้เด็กปฏิบัติตามครู โดยครูแสดงเป็นตัวอย่างพร้อมสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก การให้เด็กฝึกปฏิบัติตามครูนั้นจำเป็นต้องให้เด็กปฏิบัติตามซ้ำกันหลายครั้งเพื่อให้เด็กจดจำและรับรู้เรื่องจังหวะของการก้าวขาและการเคลื่อนไหวร่างกาย เมื่อครูสังเกตเห็นว่าเด็กสามารถปฏิบัติตามได้คล่องแคล่วแล้ว จึงให้ปฏิบัติเองโดยครูคอยให้สัญลักษณ์ตามจังหวะเพลงพร้อมกับการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก หากเด็กคนไหนไม่สามารถปฏิบัติ ครูผู้สอนจะให้นะนำและช่วยเหลือ

ส่วนการประเมินผลใช้วิธีควบคู่กันทั้งการสอบวัดความรู้ภาคทฤษฎี ภาคปฏิบัติ และการสังเกต โดยใช้หลักแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program :IEP) เป็นสำคัญ เพื่อให้การศึกษาที่จัดให้เด็กนักเรียนมีความเหมาะสมกับระดับความต้องการพิเศษทางการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน

6.5 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางเพื่อการพัฒนา

จากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในสถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง พบว่า สถานศึกษาพิเศษเฉพาะทาง ในเขตพื้นที่ภาคกลาง มีปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนทางด้านนาฏศิลป์ ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากรมากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่ และด้านอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนตามลำดับ เนื่องจากครูผู้สอนและบุคลากรที่รับผิดชอบจัดกิจกรรมนาฏศิลป์ของโรงเรียนโสตศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินส่วนใหญ่ไม่ได้จบการศึกษาทางด้านนาฏศิลป์โดยตรง แต่จบทางด้านการศึกษาพิเศษ แต่เนื่องจากโรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอนรายวิชานาฏศิลป์ จึงได้รับมอบหมายให้สอน ร่วมกับการสอนในรายวิชาอื่นร่วมด้วย เช่น ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้องจัดการแสดงเข้าร่วมกิจกรรมในโอกาสพิเศษทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน จึงทำให้มีภาระงานมาก และเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาบุคลากรตลอดจนการเตรียมการสอนทางด้านนาฏศิลป์ไทยเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์เท่า

ที่ควร แม้ว่าทางโรงเรียนจะส่งเสริมให้เข้าร่วมการอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและเพิ่มพูนประสบการณ์ แต่ส่วนใหญ่เป็นการอบรมทางด้านการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง เนื่องจากหน่วยงานที่จัดอบรมการพัฒนาการสอนและการพัฒนากิจกรรมนาฏศิลป์สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องมีค่อนข้างน้อย

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 การเรียนการสอนและจัดกิจกรรมทางด้านนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงนับว่ามีความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จึงควรมีการศึกษาวิจัยถึงการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านอื่นอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

7.2 ควรมีการทดลองออกแบบและพัฒนากิจกรรมนาฏศิลป์และศิลปะการแสดงเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยบูรณาการร่วมกันระหว่างกิจกรรมฝึกทักษะการฟังกับกิจกรรมนาฏศิลป์ เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้พัฒนาศักยภาพโดยใช้กิจกรรมการแสดงเป็นสื่อ อีกทั้งเพื่อสร้างรูปแบบการแสดงนาฏศิลป์หรือศิลปะการแสดงที่เหมาะสมกับการเรียนรู้และการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

Introduction

Children with physical and intellectual the underprivileged group to which the government realizes of the importance to give them equal impartiality with normal citizen in the society. Therefore, it has set up the policy to announce the legislation for resuscitate ability of the cripples since 1991. The main issue referred to resuscitation ability of the cripples to the logic that human beings have potentiality in development. Anyone can develop well where the essential factor in the development is education.

Providing education for special children in the country is widely aware within various education institutes, also in the levels of primary, secondary and university education. It gives importance to providing opportunity and increasing education opportunity, altogether with laying out guidelines for development for children with special needs or children with various disabilities. Besides giving importance to the effort to lay out guidelines for development and setting up education for children with special needs to thoroughly cover all types and groups of the disable children, it also gives essential to creation and development of teaching personnel with specific suitability for providing education to the mentioned group of children with special needs. In doing so, the education institutes have opened classes for teaching specific subjects in relating to providing education for special children on the levels of all Bachelor, Master and Doctorate degree.

This project to research “The study of Thai Dance Teaching and Learning Environment for the Deaf Students in the Special Education School in the Central Area” is the survey–approach research, aiming to study radical data concerning the environment of teaching and learning and providing activities to develop learning of Thai dance to improve the improve the potential of learners who are deaf and are studying the special education schools. Because the Thai dance is another form of

art activity that can give opportunity to students to develop self personality, self confidence, able to show off in public. These developments will lead to improvement and maintain moral cheerfulness, realizing more self value. Besides, it is the open opportunity for deaf students to show off their hidden dexterity in Thai dance which support their adroitness and ability rightly and appropriately.

The results from this research can be utilized as the guidelines in development of providing learning and teaching format and activities to promote learning Thai dance to suit the readiness, needs, interests and skills of deaf students. They can also be used as the guidelines to prepare readiness for students and personnel in the courses relating to providing learning and teaching for deaf students. Besides, they can be referred as radical data to find out tendencies to develop prototype activities for students in the course of Fine Arts, Performing Arts (5–year B.Ed.). They can acquire the data and adopt to actually apply to the group of deaf students in the future.

Purpose of the Research

1.1 To study the environment of providing learning and teaching and activities to promote learning of Thai dancing for deaf students in the special school in central area.

1.2 To study problems and hindrances in providing learning and teaching and activities to promote learning Thai dance for deaf students in the special schools in central area

1.3 To be the radical database for guidelines in development and implementation to provide learning and teaching and activities for learning Thai dance for deaf student in the special school and to be the guidelines for study and research in other education regions in the future

Equipment and Process of Research

1. Defining Personnel

Personnel used for this research comprised

of executives, teachers or personnel relating to management of learning and teaching and providing promotion activities for the knowledge of Thai dance. They are form seven special schools for deaf students in the central area, under the Office of Special Education Management, the Bureau of the Board of Radical Education, Ministry of Education, which are:

- Sretsathira School under the Royal Patronage, Bangkok
- Thung Mahamex Auricular School, Bangkok
- Nonthaburi Auricular School (Bangbua-thong Municipality), Nonthaburi
- Nakhorn Pathom Auricular School (Wat Khae T.A.O.), Nakhorn Pathom
- Petchaboon Auricular School (Bahn Koke T.A.O.), Petchaboon
- Panlert Auricular School, Lopburi
- Theprat Auricular School (Pongprasart T.A.O.), Prachuab Khirikhan

2. Implements Utilized for Data Collection

1.1 Questionnaires of executives, teachers or personnel related to management of learning and teaching and providing activities to promote knowledge of Thai dance, special education school for deaf students in five issues. They are about buildings and locations, equipments and teaching media, personnel and personnel development, learning and teaching and evaluation, and problems and hindrances. At the final part of questionnaire are open-ended questions to allow those who filled up the form to express their additional opinion.

1.2 Field observation on the environment of providing learning and teaching Thai dance at the special education schools for deaf students in central area

1.3 Additional interviews of executives, teachers or personnel related to management of learning and teaching and providing activities to promote knowledge of Thai

dance in the special education schools for deaf students in central area.

3. Data Collection

3.1 Gathering data from documents and researching works relating to management of various learning and teaching for children with deficiency of knowledge in various aspects.

3.2 Obtaining letter from the Faculty of Fine Arts, Srinakarinwiroj University, requesting cooperation from the executives, teachers or personnel who work on management of learning and teaching or providing knowledge process of Thai dance for deaf students in the special education schools in central area in all seven school groups for their favors in filling up questionnaires and to observe learning and teaching management.

3.3 The researcher and its assistants proceed the data collection in both cooperation with teachers and related officials of each education institute for interviews, observations and responses to the questionnaires. In the part of questionnaires, there are coordination with each institute for number of executives and teachers or personnel who work on management of learning or providing process of knowledge on Thai dance for deaf students. This is for delivery of questionnaires to the total responded number of related respondents of 29 sets, 14 sets are for executive and 15 sets are for teachers or personnel who perform the duty of management of learning and teaching and providing knowledge on Thai dance for deaf students. The return respondents were 29 sets accounted for 100 per cent.

3.4 Collecting field data from interviews, memoranda, sound recordings, still pictures, video tapes, interviewing the executives and teachers or personnel who work or manage learning and teaching or provide learning process of Thai dance for deaf students in the special education school in central area.

4. Data Analysis

4.1 Compiling data obtained from study and research both of document studies, interviews and observations.

4.2 Analyze data about status of questionnaire respondents and data of management on learning and teaching Thai dance for deaf students, in five issues. They are of buildings and locations, equipments and learning and teaching media, personnel and personnel development, learning and teaching evaluations and of problems and hindrances.

4.3 Summarize and analyze data and present results of data analysis in narrative approaches and take them to combine with debate on result of research.

5. Research Results

5.1 Status of Buildings and Locations

From the study on status of buildings and locations that manage learning and teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area., it was found that dancing classrooms are divided into two main categories, ones are used especially for dance learning and the others are combining used with dance and other subjects learning.

5.2 Status of Learning and Teaching Media

From the same study as above, it was found that auricular schools for deaf students in the special education schools in central area have adequately prepared learning implementation equipments for deaf students. In part of the learning and teaching media, most of them are the same as those used for normal students. Anyhow, some schools have developed innovation and media to especially implement learning and teaching dancing

5.3 Status of Personnel and Personnel Development

From the above mentioned study, it was found that auricular schools for deaf students in

the special education schools in central area are nearly of personnel to teach dancing. Most of their personnel were not directly graduated from dancing academy. Some of them graduated Master's Degree in dancing. Anyhow, the schools have promoted and supported their personnel to attend various special trainings to reinforce and enhance their skills and experiences.

5.4 Status of Learning and Teaching and Evaluation

From the study of this research on the above status, it was found that auricular schools for deaf students in the special education schools in central area, it was found that they manage learning and teaching in accordant with the courses of the Ministry of Education. All this is due to every school has adjusted the contents of each subject to suit the development and learning ability of students. For the evaluation, they use parallel methods in theoretical, practical and observatory examinations, aimed at the Individualized Education Program: IEP as the essential project.

5.5 Problems, Hindrances and Recommendations for Development

From the study of this research related to the above subject, it was found that special education schools in central area have problems and hindrances that affect development of learning and teaching dancing are most about personnel and personnel development. The lesser ones are about learning and teaching, buildings and locations and about equipments and learning and teaching media respectively.

6. Debate on the Results of the Research

6.1 Status of Buildings and Locations

From the study on the status of buildings and locations in managing learning and teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area, it was found that dancing classrooms are divided into two main categories. Ones are used especially for dance

learning and the others are combining used with dance and other subject classes. There are two reasons on this matter, firstly because schools have merely limited utility space and secondly because schools share the operation rooms for hearing skill training with dancing class to promote skill training from learning and activity in the dancing subject line.

6.2 Status of Equipments and Teaching Media

From the study on status of equipments and teaching media in managing teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area, it was found that auricular schools for hearing deficient students have adequately prepared implementation equipments for their students. Most of them are basic equipments for hearing aid, such as personal hearing aid equipments. In the part of learning and teaching media, most of them are same media used in teaching normal students. Anyhow, some schools have developed innovation and teaching media to especially reinforce learning of dance, such as development computer multi-media lessons to implement dance learning. Besides, there is teaching media development to strengthen learning and skill development on dance for learners. The innovation is using materials available in the area and using of various waste materials to modify and design learning media for dance learning. This is to save expenses and to promote creative ideas for learners.

6.3 Status of Personnel and Personnel Development

From the study on status of personnel and personnel development in managing learning and teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area, it was found that there are inadequate teaching personnel in auricular schools for hearing deficient students. Most of their personnel were not directly graduated from dancing academy. There are some

who graduated Master's Degree in dancing. Besides being responsible to teach line of dancing subject, they also bear the burden of teaching other line of subjects. This causes incomplete teaching preparations to suit hearing deficient students, as it should be. Nevertheless, the schools have promoted and supported their personnel to attend various special trainings to reinforce and enhance their skills and experiences which can be applied to use in learning and teaching dance for hearing deficient students.

6.4 Status of Learning and Training and Evaluation

From the study on status of learning and teaching and evaluation in managing learning and teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area, it was found that auricular schools for hearing deficient students in the central area have managed learning and teaching in accordant to the course of the Ministry of Education. All this is due to every school has adjusted the contents of each subject to suit the development and learning ability of students. They aim to emphasize to have every student to learn together in the classrooms. There is also additional skill training for students who are specially interested in "Dance Forum" form.

Administration of learning and teaching being started by teachers to demonstrate practices to students or may use the VCD media to show students samples of acting. From then, take learners to follow practice of the teachers. Teachers example the demonstration along with observing learning behavior of learners. Having students follow teachers' demonstration must be made repeatedly in order to make them remember the rhythm of legs movements and the body motions. When teachers observe that their students can adroitly follow their demonstration, then let them practice by themselves with signals from the teachers in accordant with the rhythm of the song. Teachers, during giving signals, must observe

learning behavior of students all along. If there any of them cannot perform correctly the teachers would give them advices and assistances.

For the parallel evaluation method in examinations on theories, practice and observation aimed at the Individualized Education Program: IEP as the essentiality is to provide students with suitable level of special learning ability of each individual.

6.5 Problems, Hindrances and Recommendation for Development

From the study on status of providing learning and teaching Thai dance for deaf students in the special education schools in central area, it was found that the special education school in central area has most essential problems and hindrances that affect development of learning and teaching of dancing is about personnel and personnel development. The lesser ones are about learning and teaching, buildings and locations and about equipments and learning and teaching media respectively. This is because most teachers and personnel responsible for providing dance activities of auricular schools are not directly graduated from dancing academy but the special education course.

But schools are short of teachers for the dancing line subject, so they are assigned to teach altogether with other line subjects, such as Thai, English, Learner Development Activities, for example. Besides they also have to arrange performances to join special activities of both inside and outside the schools. This gives them

more burdens and is the main obstruction to personnel development together with completion of teaching preparations for Thai dance that should be better as it should be. Even though the schools support them to join trainings to develop their skills and experiences, most of the trainings are of management of education for inefficient students. This is because the work units which arrange training of teaching development and dance activity development for underprivileged students are quit few.

7. Recommendations

7.1 Learning and teaching and providing activities of dance and dramatic arts are taken as importance in potential development for children with hearing inefficiency. It should be researched to develop format of learning and teaching and to provide activities to develop the potential of children with hearing inefficiencies and other inefficiencies in tangible form continuously.

7.2 There should be designing experiment and development of dance activities and dramatic arts to develop potential for hearing deficient children. This is the integration between hearing skill training activity and dance activity to enable hearing deficient children to develop their potential by using activities and performances as the media. This is also for the creation of formats for dance performance or dramatic arts that suit the learning ability and potential development of children with hearing deficiency.

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา หนูจ่าย. (2540). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชากิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน กับนักเรียนปกติชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนพญาไท. ปรินญานินพนธ์ ค.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า. (2545) การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดหลัก CISST ของนิสิตระดับอุดมศึกษาระหว่างวิธีสอนเพื่อสร้างความคิดรวบยอดกับวิธีสอนแบบบรรยายประกอบสื่อ. กรุงเทพฯ : คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชิตชนก เสวตเศรณี. (2529). สภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในโรงเรียนประถมศึกษา. ปรินญานินพนธ์ ค.ม. (ประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ผดุง อารยะวิญญู. (2542). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัททำไทยเพลส จำกัด.
- พัชรี จิวพัฒนกุล. (2538). แนวโน้มของการจัดการศึกษาพิเศษของไทย ในปีพุทธศักราช 2546. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เพชรรัตน์ กั้วหา. (2546). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสุนทรียภาพในการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากการเรียนกิจกรรมนาฏศิลป์โดยใช้คอมพิวเตอร์มัลติมีเดีย. ปรินญาณินพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาพิเศษ). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศรียา นียมธรรม. (2541). ความบกพร่องทางการได้ยิน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2531). รายงานการวิจัยเรื่องการศึกษาความต้องการและโอกาสทางการศึกษาของผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกายและปัญญา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

